

2050'ye 40 Kala

“Kol saati boyutunda ve dünya genelinde kullanılabilir bir ileti / video kamera / bilgisayar / canlandırıcı / küresel konum belirleyici / not defteri aygıtı kavuşacağız.” Bu sözler, Santa Fe Enstitüsü profesörlerinden, psikolog ve bilgisayar bilimcisi John H. Holland'a ait. Alıntıyı, editörlüğünü John Brockman'ın yaptığı *Gelecek 50 Yıl* adlı kitaptan yaptım.

Aslında bu işlevleri ayrı ayrı yerine getiren aletlere bugün sahibiz. Yani, yeni bir icat söz konusu olmayacak. Olacak olan, mevcut aletlerin küçülüp birleşerek tek bir alette vücut bulması; bizim de onları kollarımıza takarak dünyanın neresinde olursak olalım fizik olarak hiçbir kimseyle karşılaşmadan tek başımıza tüm işlerimizi yapabilmeye yaşıyor olacağız. Bana ürkütücü geliyor, üşüdüğümü hissediyorum ama, bu ve benzeri konular hakkında okumak ve yazmak Türkiye'nin baş döndürücü ve kısır gündeminin ötesine geçebilmek bakımından da oldukça anlamlı görünüyor.

* * *

Öyle anlaşılıyor ki Türkiye'nin belli başlı sorunlarını çözebilmenin yolu, sorunlara önyargısız olarak, dışardan ve bir çok değişkeni dikkate alarak bakabilmekten geçiyor. Çünkü, Arthur Battram'ın *Karmaşıklıkta Yol Almak* isimli kitabında belirttiği gibi, “Karmaşıklık, evrenin bütünleşik, ama aynı zamanda alışılmış mekanik ya da doğrusal yollardan anlayamayacağımız kadar zengin ve çeşitli olan durumunu ifade etmektedir. Bu yollardan evrenin bir çok parçasını anlayabiliriz, ama daha büyük ve içsel ilişkiler, daha geniş olan olgular - ayrıntılara bakarak değil - ancak ilke ve kalıplarla anlaşılabilir. Karmaşıklık; belirme, buluş, öğrenme ve kendini uyarılmanın doğasıyla ilgilidir.”

Bana öyle geliyor ki, ister siyasal, ister sosyal, isterse ekonomik olsun, olaylara bakışımıza tek tek değil de “bütüncül” bir yaklaşım getirebilirsek, her biri birbirini tetikleyerek değiştiren bir çok değişkeni ya da parametreyi daha iyi anlayabilir, dolayısıyla çözüm önerilerimizi daha sağlıklı geliştirebiliriz. Böylelikle önerilerimiz de işe yarar. Siyasal ve sosyal düzeyde, sürekli tekrarlanan “toplum hukuku aştı, hukuk dar geliyor” gibi beylik yaklaşımların zamanı geçti. Aşağıdan yukarıya doğru kendi kendini örgütleyen ve aslında bir sistem özelliği gösteren toplumlar, yukarıdan aşağıya doğru örgütlenmiş olan “devlet” mekanizmasını ve onun kurumlarını, doğal olarak her daim aşarlar. Hayat aşağıdan yukarıya doğru gelişir çünkü. Mesele bu iki düzey arasındaki ilişkiyi yerli yerine oturtabilmekte. Ekonomik düzeyde ise borsa, piyasa, türev piyasa, kar vb. konulara sürekli vurgu yapmak iyi de, ürünleri satın alacak olanların emeklerini satanlar olduğunu unutursak krizden çıkma imkanımız olabilir mi? Peki vergileri arttırarak iş adamının istihdam yaratması sağlanabilir mi? %10'u aşan işsizlik oranının bulunduğu bir toplum özgür olabilir mi?

* * *

Sorunlar saymakla bitmez. Çünkü, Karl R.Popper'in aynı adlı kitabında dediği gibi, "Hayat problem çözmektir." Çözüm başka bağlamlarda problem olur ve bu böyle "ad infinitum" sürer gider. Yazının başındaki alıntı, 2050 ile ilgili hoş bir öngörü gibi görünmekle birlikte, bu durumun daha çok gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş bölgelerinde olacağı şeklinde devam etmekte, böylelikle ülkeler, bölgeler ve kişiler arasında derin uçurumların meydana geleceği öne sürülmektedir. Teknolojik gelişmeler bir yandan olağanüstü imkanlar sunarken bir yandan da olağanüstü faklılıklara neden olabilmektedir. Her ne kadar küreselleşmeyle birlikte teknolojik yeniliklerden yararlanma imkanları arttıysa da, ekonomik koşullarda teknolojik imkanlara koşut imkanlar yaratılmadıkça, uçurum ister istemez derinleşecektir.

* * *

2050'ye kadar kim bilir daha kaç kriz göreceğiz. Richard Sennett'in Yale Üniversitesi tarafından yayımlanan akıl açıcı kitabı *The Culture of the New Capitalism* ' de ifade ettiği gibi, " Marx'tan bu yana kapitalizmin tek değişmezi istikrarsızlık oldu denebilir."

Etnografik anlamda yeni kapitalizmin kültüründe varolan en önemli faktör hızdır. Öyle anlaşılıyor ki, 2050 yılında, içinde hemen her şeyin bulunduğu kol saati büyüklüğündeki bu aletle hemen her sorunumuzu çok hızlı biçimde çözebileceğiz ama, bunu sadece küçük bir azınlık ve tek değişmez olan istikrarsızlığı yeniden üreterek yapıyor olacak. Çoğunluğun ne yapacağını ise zaman gösterecek.

* * *

Her şeye rağmen 2010'un barış ve mutluluk getirmesini dilerim.

M. Bülent Gündoğmuş
bulent.gundogmus@yontemresearch.com